

γιάννης αντάμης
για μια χούφτα
δηνάρια
αποσπάσματα
(από το Βελιγράδι)

Γιάννης Αντάμης

**Για Μια Χούφτα Δηνάρια,
αποσπάσματα από το Βελιγράδι**

Σύνθεση εξωφύλλου: Πέτρος Μπουλούμπας

www.petrosbouloubasis.com

Τεχνική υποστήριξη: Μάριος Αρσενίου

think-about-marios.musicafe.eu

Dreamtigers 2015

www.yannisadamis.com

Σε όλα τα πλάτη ο κόσμος είναι κοινός, σαν ένα εταιρικό κεφάλαιο. Εμείς οι κανίβαλοι πρέπει να βοηθάμε αυτούς τους χριστιανούς.

Herman Melville, «Μόμπι-Ντικ ή Η Φάλαινα», Gutenberg 1991 (μετάφραση Α. Κ. Χριστοδούλου)

ότι τι;

Το βιβλίο αυτό είναι η τρίτη απόπειρά μου να κατασκευάσω μια συλλογή αποσπασμάτων ταξιδιωτικού περιεχομένου, γράφοντας για ακόμα μια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα. Μόνο που αν στα «Ανακάλυψε Περιπλανώμενος» (dreamtigers002) και «Σαν το Χασαπόσκυλο» (dreamtigers005) ασχολήθηκα με δυο πόλεις (Μαδρίτη και Βρυξέλλες αντίστοιχα), τις οποίες γνώριζα ήδη αρκετά καλά και όπου είχα κατά κάποιον τρόπο ζήσει, πριν καν σκεφτώ να γράψω για αυτές, αυτή τη φορά ξεκίνησα να μελετώ και να χαρτογραφώ συγγραφικά μια πόλη που μέχρι πριν περίπου έναν χρόνο μού ήταν απολύτως άγνωστη.

Μέσα στο 2015 επισκέφτηκα το Βελιγράδι τέσσερις φορές με απόσταση μεταξύ τους περίπου ενός τριμήνου, έχοντας εξ αρχής σκοπό να συγκεντρώσω υλικό για έναν ταξιδιωτικό, ας πούμε, οδηγό, που όπως ακριβώς και οι προηγούμενοι, θα κινούταν αφηγηματικά πάνω στον άξονα των προσωπικών και μέχρι παρεξηγήσεως υποκειμενικών εντυπώσεών μου. Ωστόσο, αν στα βιβλία για τη Μαδρίτη και τις Βρυξέλλες είχα να διαχειριστώ, καταρχάς, ένα κομμάτι αναμνησιακού υλικού με τέτοιον τρόπο που να παράγει τουλάχιστον ένα μίνιμουμ ενδιαφέροντος στον αόρατο, απρόβλεπτο και αδιευκρίνιστο αναγνώστη, εδώ έπρεπε να κινηθώ αντίστροφα και να οδηγήσω τις ίδιες τις εντυπώσεις μου προς αυτήν την επισφαλή και φαντασιακή κατεύθυνση. Αυτή η ανάγκη με έκανε να κινηθώ αυτή τη φορά με μέθοδο και ένα πολύ συγκεκριμένο πλάνο εργασίας, το οποίο και σε γενικές γραμμές νομίζω πως το τήρησα.

Ως εκ τούτου, εκτός των δικών μου εντυπώσεων, συγκέντρωσα και στη συνέχεια οικειοποιήθηκα και επεξεργάστηκα ένα άλλου τύπου υλικό, μες στο οποίο περιλαμβάνονται οι εντυπώσεις των συνταξιδευτών μου, οι αφηγήσεις των φίλων και γνωστών που έχουν ζήσει στη σέρβικη πρωτεύουσα, οι εμπειρίες των ντόπιων αλλά και των περαστικών από την πάλαι ποτέ ενιαία Γιουγκοσλαβία και τους πιο πρόσφατους πολέμους της, αλλά και άλλα διάφορα που προέκυψαν από απαντήσεις σε ερωτηματολόγια που συνέταξα και μοίρασα, συνεντεύξεις, φωτογραφίες και αρκετή επιτόπια έρευνα.

Σε ιδεολογικό επίπεδο, αφετηρία για να επιλέξω το Βελιγράδι για τη δουλειά αυτή, αλλά και βάση για αναπτύξω πάνω της ετούτο το βιβλίο, υπήρξε η εύλογη –πιστεύω– απορία μου, που θα μπορούσε να αποτελεί και απορία κάθε αντιτουριστικού, ας πούμε, επισκέπτη, πώς είναι δυνατόν αυτή η πόλη (και όλα όσα εκφράζει), που βρέθηκε για κάποια χρόνια αντιμέτωπη, και τόσο πρόσφατα μάλιστα, σχεδόν με ολόκληρο τον κόσμο, να εξακολουθεί να παραμένει τόσο εξωστρεφής και τόσο ανοιχτή στις διεθνείς επιρροές, αλλά και τόσο ικανή να τις αφομοιώνει και να τις οικειοποιείται, σαν να μην έχασε ποτέ τον παράδοξο κοσμοπολιτικό της χαρακτήρα. Ελπίζω η ερμηνεία μου στο μυστήριο αυτό, στην οποία και κατέληξα, να έχει αποτυπωθεί ξεκάθαρα στα αποσπάσματα ετούτου του βιβλίου. Σε κάθε περίπτωση, ο υποκειμενικός παράγοντας, για τον οποίο δεν σκοπεύω ασφαλώς να απολογηθώ (αντιγράφω σχετικά από το «Χασαπόσκυλο»: «Έτσι έχουν τα πράγματα, γιατί έτσι τα είδα, γιατί έτσι θέλησα να τα δω») έπαιξε για ακόμα μια φορά το ρόλο του φίλτρου, ώστε οι ιστορίες, οι εικόνες, οι ιδέες και τα πρόσωπα που θέλησα εδώ να μεταφέρω, να λάβουν τη μορφή ενός πέμπτου –επί χάρτου και χαρτιού, αυτή τη φορά– ταξιδιού στο αγαπημένο πια, αλλά και τόσο απωθημένο ακόμα, Βελιγράδι.

Όποιος με αγαπάει φροντίζει εγκαίρως να βγάλει εισιτήριο και ύστερα κάπου το ξεχνά. Το δίνει σε έναν ζητιάνο, νομίζοντας πως είναι χαρτονόμισμα.

Όποιος με αγαπάει φτιάχνει αποσκευές τέσσερις μήνες πριν από την αναχώρηση. Μετά αλλάζει ο καιρός και λέει «τι να τα κάνω τόσα μάλλινά μες στο κατακαλόκαιρο;». Αρπάζει τη βαλίτσα του, ανοίγει το παράθυρο και την πετάει στο δρόμο.

Όποιος με αγαπάει πάει και κοιμάται στο σταθμό το τελευταίο βράδυ, για να είναι έτσι σίγουρος πως θα είναι εκεί στην ώρα του, όταν σφυρίξει επιβίβαση ο κύριος σταθμάρχης. Τον παίρνει ο ύπνος, όμως, εκεί πάνω στις ράγες και η αμαξοστοιχία περνάει από πάνω του.

Όποιος με αγαπάει παίρνει -μαζί μου- το τραίνο.

(ποίημα άγνωστου διαβαλκάνιου δημιουργού, γραμμένο κάπου πάνω σου)

01. Bigz

Το γιγαντιαίο κτήριο του παλιού Εθνικού Τυπογραφείου της Γιουγκοσλαβίας αποτελεί ένα από τα αρχιτεκτονικά μυστήρια του Βελιγραδίου. Κανένας δεν μπορεί με σιγουριά να πει ποιος είναι ο ιδιοκτήτης του, αλλά ταυτόχρονα, το σύνολο σχεδόν των ενοίκων του, που με τη φαντασία τους έχουν απαλλοτριώσει τους επτά ορόφους του και τα 25.000 τετραγωνικά του μέτρα, αρνούνται πεισματικά να παραδεχτούν ότι το Bigz τελεί υπό κατάληψη. Και αν για τους ξένους επισκέπτες ο πιο δημοφιλής του όροφος είναι ο τελευταίος, όπου και βρίσκεται το Čekaonica, ένα από τα πιο γνωστά κλαμπ της πόλης, για τους ντόπιους ολόκληρο το κτήριο αυτό αποτελεί κάτι σαν την κιβωτό του πολιτισμού της Σέρβικης πρωτεύουσας. Πέρα από το πλήθος των καλλιτεχνών που διατηρούν εδώ τα εργαστήριά τους, τα στούντιο ηχογραφήσεων και τους άλλους χώρους όπου επιχειρούν οι πιο ανατρεπτικές μπάντες των Βαλκανίων, τις σχολές χορού, πολεμικών τεχνών, ξένων γλωσσών και όλα τα άλλα στέκια που στεγάζονται εδώ, έρχονται να προστεθούν στο παράδοξο αυτό μωσαϊκό ένα σωρό άλλοι επαγγελματίες, που δύσκολα κανένας συναντά σε τέτοιου είδους μέρη. Αναζητήστε, για παράδειγμα, τον γέρο ράφτη στον δεύτερο όροφο ή την πάνκισσα δικηγόρο στον τέταρτο και θα σχηματίσετε σίγουρα μια καλή ιδέα για το τι ακριβώς συμβαίνει εδώ μέσα.

Όλοι σχεδόν οι διάδρομοι του Bigz κοσμούνται από εξαιρετικά γκράφιτι, αλλά οι ένοικοι του ενοχλούνται πολύ -και το δείχνουν- κάθε φορά που βλέπουν φωτογραφική μηχανή να βγαίνει από τη θήκη της. Αντιθέτως, κανένας δεν θα σας την πει αν δοκιμάσετε να φωτογραφήσετε την εκπληκτική θέα από την βεράντα του Čekaonica, που ακόμα και αν ανεβείτε από τις σκάλες, αφού τα ασανσέρ σπανίως λειτουργούν, σίγουρα θα σας δικαιώσει.

02. Никола Тесла/Nikola Tesla

Ελάχιστα πρόσωπα μπορούν να συνοψίσουν την ιστορική παράνοια που γέννησε το καθόλου βελούδινο διαζύγιο των γιουγκοσλαβικών εθνών, μετά τη διάλυση του πάλαι ποτέ ενιαίου τους κράτους, όσο αυτός ο άγιος και τρελός ταυτόχρονα επιστήμονας. Γεννημένος στα εδάφη της σημερινής Δημοκρατίας της Κροατίας, αλλά από ορθόδοξη οικογένεια, πνευματικό τέκνο της αυστρουγγρικής αυτοκρατορικής παράδοσης και παρά λίγο απόλυτη ενσάρκωση του αμερικάνικου ονείρου, ο διασημότερος νοτιοσλάβος όλων των εποχών αποτελεί ένα ακόμα μήλο της έριδας ανάμεσα στους παλιούς συγκατοίκους. Και ενώ το όνομα και η κληρονομιά του διεκδικείται σήμερα με φανατισμό από Σέρβους και Κροάτες (ενδεικτικώς, μπορείτε να δείτε τη φάτσα του να φιγουράρει τόσο στα σερβικά δηνάρια όσο και στις κροατικές κούνες), το Βελιγράδι φαίνεται να εκμεταλλεύεται τη μνήμη του καλύτερα και από το Colorado Springs, που έγινε γνωστό σε όλον τον κόσμο λόγω των πειραμάτων του.

Πέρα από το διεθνές αεροδρόμιο της πόλης που φέρει υπερηφάνως το όνομά του (το θρυλικό από τους πολέμους της δεκαετίας του '90 Радченко εξυπηρετεί πλέον άλλους σκοπούς), μπορεί κανείς να συναντήσει τον Νικόλα τον Τέσλα ή έστω τον βίο και την πολιτεία του στο ομώνυμο μουσείο στο κέντρο της πόλης (Ulica Krunska/Улица Кругна 51), όπου εκτός από τις προσομοιώσεις των περίφημων όσο και αμφιβόλων πειραμάτων και εφευρέσεων του έχει τη δυνατότητα να χαζέψει και με το πάθος των ξεναγών να υπερασπιστούν την σερβικότητα, αν όχι και την γιουγκοσλαβικότητα, του πνεύματός του.

03. Kalemegdan/Калемегдан

Το ρωμαϊκό κάστρο με το τούρκικο όνομα (στο περίπου σημαίνει οχυρό – πολύ πρωτότυπο, ε;), που υψώνεται πάνω από την συμβολή του Δούναβη με τον Σάβα, αποτελεί το αδιαφιλονίκητο σήμα κατατεθέν της πόλης. Κάθε τουρίστας που σέβεται τον εαυτό του οφείλει να κάνει μια βόλτα τόσο εντός των επιβλητικών του τειχών όσο και στο ειδυλλιακό πάρκο που το περιβάλλει και κυρίως στις παρόχθιές του προμενάδες. Οι Έλληνες συνήθως συνδυάζουν το Kalemegdan με μια θεματική βόλτα αφιερωμένη στον Ρήγα τον Φερραίο, αφού κάτω από το κάστρο βρίσκεται ο διαβόητος πύργος Hebojша/Nebojša, όπου ο ήρωάς μας φυλακίστηκε και εκτελέστηκε από τους κακούς Αυστριακούς, ενώ στο πλάι του υπάρχει και ο σχετικός αδριάντας επί της ομώνυμου οδού (Ulica Rige Od Fere/Улица Рига од Фере). Οι περισσότεροι, πάντως, έρχονται εδώ για να επισκεφτούν τον ζωολογικό του κήπο και να φωτογραφηθούν με το άγαλμα του Sammy, του χιμπαντζή που για πολλά χρόνια αποτελούσε την άτυπη μασκώτ της πόλης, αλλά και την αιτία πολλών προβλημάτων, αφού μη συμφωνώντας και τόσο με τις συνθήκες αιχμαλωσίας του, είχε δοκιμάσει αρκετές φορές να αποδράσει προκαλώντας μικροπανικούς στους ανυποψίαστους βελιγραδιώτες.

Στο περιβάλλον πάρκο υπάρχουν ένα σωρό κιόσκια που αναλόγως της εποχής σερβίζουν αναψυκτικά ή ζεστά ποτά, αλλά αν θα σας πρότεινα στ' αλήθεια κάτι, αυτό θα ήταν να αναζητήσετε κάτι συμπαθέστατες κυριούλες που πουλάνε το Бермет/Bemet, ένα εξαιρετικό ντόπιο γλυκό κρασί, που θα το αγοράσετε για να το πάτε δώρο στους φίλους σας και μάλλον θα το καταναλώσετε μόνοι σας στο δρόμο για το ξενοδοχείο.

04. 1999

Το Βελιγράδι είναι η τελευταία ευρωπαϊκή πρωτεύουσα που υπέστη αεροπορικούς βομβαρδισμούς και μολονότι η νατοϊκή λαίλαπα δεν είχε εδώ την ίδια σφοδρότητα όπως σε άλλες σέρβικες πόλεις, όπου οι έξυπνες βόμβες έπληξαν και πυκνοκατοικημένες περιοχές, τα ενθύμια του πολέμου ακόμα υφίστανται, αλλά και προκαλούν νέες πολεμικές μεταξύ των Σέρβων αυτή τη φορά. Ανάμεσα σε αυτά τα ενθύμια, περίοπτη θέση κατέχουν τα ερείπια των Υπουργείων Εσωτερικών και Εθνικής Άμυνας επί της Ulica Kneza Miloša/Улица Кнеза Милоша, τα οποία αποτελούν ίσως και την πιο θλιβερή τουριστική ατραξιόν της πόλης και μόνιμη αιτία διενέξεων ανάμεσα στους υπέρμαχους της πολιτικής της μνήμης, που θέλουν να τα διατηρήσουν ως έχουν (κοιτάξτε τι μας έκαναν οι κακοί οι Δυτικοί!) και τους υποστηρικτές της λήθης και συνεκδοχικά του πανδαμάτορος ευρωπαϊκού προσανατολισμού (έλα μωρέ, ό,τι έγινε, έγινε...), που θέλουν να τα αποψιλώσουν και το πολύ-πολύ να χτίσουν στη θέση τους ένα μνημείο τύπου Ground Zero. Και επειδή αυτού του είδους οι παραλογισμοί λαμβάνουν πάντα διαστάσεις κωμικοτραγικές, δεν έχετε παρά να το διαπιστώσετε και μόνοι σας, αφού αν δοκιμάσετε να σταθείτε μπροστά στα γκρεμίδα και να τα φωτογραφίσετε, θα πεταχτούν κάποιοι φαντάροι από το πουθενά και θα σας πουν ότι αυτό δεν επιτρέπεται, επειδή βρίσκεστε ενώπιον στρατιωτικών εγκαταστάσεων. Αν περάσετε, όμως, στο απέναντι πεζοδρόμιο, όπου ξεσαλώνουν τα γκρουπ των τουριστών με τις κάμερές τους, εντάξει, κανένα πρόβλημα.

Πέρα από το αρχιτεκτονικό αυτό θρίλερ, η Kneza Miloša είναι ένα ωραιότατο κεντρικό βουλεβάρτο, με ορισμένα κτήρια ασύγκριτης μπαρόκ αισθητικής, τα περισσότερα των οποίων στεγάζουν δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς, αλλά και πρεσβείες, όπως αυτή των Ηνωμένων των Πολιτειών της Αμερικής, η οποία το πολύ-πολύ να φυλάσσεται από έναν άοπλο φρουρό – πόσα χρόνια έχουν περάσει από το 1999 είπαμε;

05. Генекс/Geneks

Ο μπρουταλισμός (εκ του béton brut) υπήρξε ένα πρωτοποριακό αρχιτεκτονικό κίνημα, που γεννήθηκε στην Αγγλία στη δεκαετία του '50, και μολονότι διαδόθηκε ταχύτατα σε όλη την αναπτυγμένη Δύση, εκεί που γνώρισε την αποθέωση ήταν στις χώρες του πάλαι ποτέ Παραπετάσματος. Βέβαια, η Γιουγκοσλαβία το παραπέτασμά της το ανοιγόκλεινε συχνά, οπότε και οι δυτικές επιρροές μπορούσαν και τρύπωναν πολύ πιο εύκολα, από ότι στην υπόλοιπη Ανατολική Ευρώπη, στην επικράτειά της. Έτσι ένα από τα σημαντικότερα μνημεία που άφησε το εν λόγω στυλ, που χαρακτηρίζεται από την έντονη γραμμικότητα και την εκτεταμένη χρήση του σκυροδέματος, αλλά και τους δυστοπικούς συνειρμούς, τους οποίους σχεδόν σαδιστικά παράγει, βρίσκεται στην καρδιά του Νέου Βελιγραδίου.

Ο Πύργος Ζένεξ ή Zapadna Karija Beograda/Западна Карија Београда (Δυτική Πύλη του Βελιγραδίου, δηλαδή), όπως επισήμως ονομάζεται, αποτελούσε, μαζί με τον σχεδόν ισοϋψή του Πύργο Ушће/Уšће, το σύμβολο της οικονομικής ανάπτυξης της Γιουγκοσλαβίας κατά τις δεκαετίες '60 και '70, οπότε και εκμεταλλευόμενη τη στρατηγική της θέση μεσούντος του Ψυχρού Πολέμου κατάφερνε να παίζει μια χαρά το «αδέσμευτο» παιχνίδι της. Σήμερα, όμως, που το Νέο Βελιγράδι μοιάζει με κάτι ανάμεσα σε αμερικάνικη suburbia και ντοστογιεφσκικό rulettaburg, αυτό το γκρίζο κτήριο από μπετόν μοιάζει τόσο εξωγήινο, που μόνο σαν σκηνικό ταινιών επιστημονικής φαντασίας θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί. Πάντως, η φρικαλέα γοητεία του και η έλξη που σου ασκεί για να το επισκεφτείς και να το σκαρφαλώσεις μάλλον θα έχει να κάνει με κάποιο στερητικό σύνδρομο για τον μεγάλο αδερφό που ποτέ δεν έχεις δει από κοντά και πάντα σε κάτι τέτοια οικοδομήματα φαντάζεσαι πως κατοικοεδρεύει.

06. Zemun/Земун

Το Ζεμόύν (ή Σεμλίνο, όπως προτιμούσαν να το λένε οι βλαχόφωνες ελληνικές οικογένειες που κάποτε ζούσαν και διέπρεπαν εδώ) βρίσκεται στη δεξιά όχθη του Δούναβη, στην πλευρά δηλαδή όπου έχει αναπτυχθεί το Νέο Βελιγράδι, αλλά αυτή είναι η μόνη σχέση που έχει με το «μοντέρνο» κομμάτι της πόλης, αφού εδώ έχουμε να κάνουμε με μια από τις πιο ιστορικές γειτονιές της γηραιάς ηπείρου. Με εμφανή τα σημάδια όλων των πολιτισμών που έχουν περάσει από εδώ (Ρωμαίοι, Κέλτες, Βυζαντινοί, Νοτιοσλάβοι, Οθωμανοί και Αυστροούγγροι) και με την δικιά του πολύ ξεχωριστή και τόσο σαγηνευτική ατμόσφαιρα, το ομορφότερο προάστιο του Βελιγραδίου σε προκαλεί να ξεχάσεις τα κατετοχόν τουριστικά θέλγητρα της σέρβικης πρωτεύουσας και να χαθείς μέσα στα γεμάτα ευχάριστες εκπλήξεις στενά δρομάκια του, να τρυπώσεις μέσα στα καφενεία και τις ταβέρνες του και να σκορπίσεις τα δηνάρια σου στο υπαίθριο παζάρι του.

Το σημαντικότερο αξιοθέατο του Ζεμόύν είναι χωρίς αμφιβολία ο Πύργος Γαρδοσ/Гардош/Gardoš, γνωστός και ως Πύργος του Ιωάννη Ουνιάδη (János Hunyadi), από το όνομα του εθνικού ήρωα των Ούγγρων -και όχι μόνο- που κάποτε είχε επιχειρήσει τη δική του, σχεδόν προσωπική, σταυροφορία προκειμένου να διώξει τους Τούρκους από τα Βαλκάνια. Πλάι στα ερείπια του Πύργου υπάρχει μια εκκλησία, εφημέριος της οποίας είναι ένας Έλληνας παπάς που ξέρει να λέει πολύ ωραίες ιστορίες. Αφήστε τον να σας κάνει τράκα τα τσιγάρα σας, περπατήστε μαζί του μέσα στο παρακείμενο παλιό νεκροταφείο και αφήστε τον να σας διηγηθεί την βλάχικη εκδοχή της Ιστορίας του Βελιγραδίου.

07. Το ντέρμπυ του μίσους

Όπως συμβαίνει παντού στον πλανήτη, έτσι και στις γιουγκοσλαβικές χώρες, όλα τα πάθη και οι κάθε είδους πολιτικές, κοινωνικές και άλλες αντιπαλότητες μπορούν πολύ εύκολα να μεταφραστούν στη γλώσσα του ποδοσφαίρου. Και αν στον παγκόσμιο ποδοσφαιρικό χάρτη οι αναμετρήσεις των δύο κορυφαίων σέρβικων συλλόγων, της Παρτιζάν και του Ερυθρού Αστήρα, κατέχουν περίοπτη θέση λόγω της έντασης και του φανατισμού που πάντα τις συνοδεύουν, στον χάρτη του Βελιγραδίου συμβαίνει το εξής παράδοξο: Τα δύο γήπεδα, όπου εδρεύουν ο FK Crvena Zvezda/ΦΚ Црвена звезда και η ΦΚ Παρτιζαν/FK Partizan, δεν βρίσκονται απλώς στην ίδια περιοχή, αλλά σχεδόν θα λέγαμε πως ακουμπάει το ένα πάνω στο άλλο, αναδεικνύοντας την Αυτοκομανδα/Autokomanda στην πιο εκρηκτική γειτονιά της πόλης. Ο μεν ως ομάδα του Κομμουνιστικού Κόμματος και η δε ως εκπρόσωπος του στρατιωτικού κατεστημένου κατάφεραν μέσα στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα να συσπειρώσουν γύρω τους όλα εκείνα τα στοιχεία που συνιστούσαν τις συνθέσεις και τις αντιφάσεις της γιουγκοσλαβικής πραγματικότητας, αλλά και να δημιουργήσουν τη δικιά τους αξιοζήλευτη εθνική ποδοσφαιρική σχολή που αποτέλεσε πρότυπο για ολόκληρη τουλάχιστον την Ευρώπη.

Οι έδρες των δύο συλλόγων και τα συστεγαζόμενα σε αυτές μουσεία τους αποτελούν πολύ ιδιαίτερα αξιοθέατα του Βελιγραδίου και ακόμα και αν δεν παίζει κάποιο μεγάλο ντέρμπυ κατά τη διάρκεια της επίσκεψης σας, αξίζει μια βόλτα προς τα εκεί και μόνο για την ατμόσφαιρα και κυρίως την συλλογή και τη μελέτη των συνθημάτων και των στρατευμένων –όχι μόνο ποδοσφαιρικού περιεχομένου- γκράφιτι που στην ευρύτερη περιοχή υπάρχουν σε αφθονία.

08. Skadarlija/ Скадарлија

Η κατεξοχήν τουριστική βιτρίνα της σερβικής πρωτεύουσας βρίσκεται στο πεζοδρομημένο τμήμα της Skadarska Ulica/Скадарска Улица, όπου ο κάθε ταξιδιώτης, που θεωρεί πως το *couleur locale* της εκάστοτε χώρας που επισκέπτεται σερβίζεται από χαμογελαστά γκαρσόνια που φοράνε παραδοσιακές ενδυμασίες, θα μείνει απολύτως ικανοποιημένος. Το λένε, άλλωστε, και όλοι οι καθωσπρέπει οδηγοί: Η Skadarlija είναι η Πλάκα ή η Μονμάρτρη ή (συμπληρώστε όποιο φολκλόρ τοπωνύμιο θέλετε) του Βελιγραδίου. Ο μποέμικος, ωστόσο, χαρακτήρας της συγκεκριμένης γειτονιάς, πολύ πριν λάβει διαστάσεις εμπορευματοποιημένης επιτήδευσης, όφειλε τη φήμη του στο γεγονός ότι για αιώνες στην ευρύτερη περιοχή κυριαρχούσαν οι Τσιγγάνοι, οι οποίοι ως θορυβώδης, πάντα, μειοψηφία καταφέρνουν να προσδίδουν το δικό τους ξεχωριστό χρώμα και ρυθμό στην καθημερινή ζωή, στις τέχνες και κυρίως στη μουσική των Βαλκανίων.

Η Skadarlija έχει και ένα, ας το πούμε, πιο κουλτουριάρικο παρελθόν, αφού το μεγαλύτερο κομμάτι της νοτιοσλαβικής διανόησης, στις αρχές τουλάχιστον του εικοστού αιώνα, είχε ταυτιστεί με την ευρύτερη περιοχή και με τα στέκια της – το μαρτυρά το παρακείμενο στο ιστορικό εστιατόριο Три шешира/Tri šešira (Τρία καπέλα) και μάλλον παραπονεμένο χάλκινο άγαλμα του ποιητή Đura Jakšić/Ђура Јакшић (για κάποιο λόγο πολλοί πιστεύουν ότι αναπαριστά τον Δον Κιχώτη). Οι πιο παλιοί, πάντως, κάτοικοι και μαγαζάτορες νοσταλγούν την εποχή όπου η Τίτο μεσουρανούσε και ο πεζόδρομός τους γνώριζε ανεπανάληπτες στιγμές αδέσμευτου κοσμοπολιτισμού.

09. Нови Београд/Novi Beograd

Το Νέο Βελιγράδι, το τμήμα δηλαδή της σερβικής πρωτεύουσας που απλώνεται στην αριστερή όχθη του Σάβα υπήρξε για δεκαετίες το πολεοδομικό καμάρι της Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, αφού πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στο σημείο αυτό δεν υπήρχαν παρά μονάχα κάτι βάλτοι και κάτι τσοπάνηδες που έβοσκαν τα κοπάδια τους. Κατά τη διάρκεια του Β' Π.Π. υπήρχε, βέβαια, εκεί το πιο διαβόητο στρατόπεδο συγκέντρωσης/εργασίας/εξόντωσης των Ναζί επί βαλκανικού εδάφους, αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία. Μετά τον πόλεμο, πάντως, η περιοχή μετατράπηκε σε ένα απέραντο εργοτάξιο, χτίστηκαν αναρίθμητα μπλοκ κατοικιών (για αυτό ακόμα οι Βελιγραδιώτες χαϊδευτικά την ονομάζουν Blokonji), ανοίχτηκαν πλατιές λεωφόροι και εγκαταστάθηκε εδώ ολόκληρη σχεδόν η βαριά βιομηχανία της ομόσπονδης Σερβίας αλλά και ένα σωρό ιδρύματα (πανεπιστήμια, πολυτεχνεία, νοσοκομεία, θέατρα, μουσεία, αλλά καμιά απολύτως εκκλησία). Ο όλος σχεδιασμός και η μεθοδική εκτέλεση αυτού του έργου, στο οποίο ήρθαν μετά να προστεθούν και αρκετές αρχιτεκτονικές μοντερνιές, είχαν ως σκοπό τη δημιουργία μιας πρότυπης σοσιαλιστικής υπερπόλης, που να τη βλέπουν όλοι, Δυτικοί και Ανατολικοί και να την ζηλεύουνε.

Σήμερα, οι περισσότεροι επισκέπτες γνωρίζουν το Νέο Βελιγράδι μονάχα ως περαστικοί, και ακόμα και αν μένουν σε κάποιο από τα ξενοδοχεία του, προτιμούν να περνούν την ώρα τους στο παλαιό κομμάτι της πόλης. Προσωπικά πιστεύω ότι ολόκληρο το Novi είναι από μόνο του ένα ξεχωριστό αξιοθέατο και ειδικά αν έχετε έρθει ως εδώ με το αμάξι σας, θα σας συνιστούσα ανεπιφύλακτα να κάνετε μια γενναία αυτοκινητάδα στις λεωφόρους του και να χαζέψετε την ανεπανάληπτη γεωμετρία του αστικού τοπίου του και ακόμα και να χαθείτε στις βρωμογειτονιές του – τα *comme il faut* αξιοθέατα μπορούν πάντα να περιμένουν.

10. Οι Σέρβοι και οι άλλοι

Αν και δίνει την εντύπωση πως είναι πολύ μεγαλύτερο, ο πληθυσμός της σέρβικης πρωτεύουσας απαριθμεί γύρω στους 1.800.000 κατοίκους. Λίγο η μητροπολιτική του ατμόσφαιρα, λίγο το ένδοξό του παρελθόν, το Βελιγράδι σε ξεγελάει γενικά και είναι στιγμές που σε κάνει να πιστεύεις πως βρίσκεσαι σε κάποια πολυεθνική και πολυπολιτισμική megάπολη της δύσης. Αν και η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων του είναι Σέρβοι, η παρουσία των ξένων είναι τόσο έντονη και τόσο συμμετοχική στην καθημερινή ζωή και δημιουργία, που ίσως και να μην είναι τόσο αφελής ο χαρακτηρισμός «Βερολίνο των Βαλκανίων». Οι πόλεμοι της δεκαετίας του '90 είχαν ως αποτέλεσμα να ενισχυθεί το σέρβικο στοιχείο της πόλης – οι άλλοι πρώην Γιουγκοσλάβοι αποχώρησαν διακριτικά από την πρωτεύουσα του ενιαίου κράτους τους, ενώ λιγότερο διακριτικά κατέφυγαν σε αυτό ως πρόσφυγες οι Σέρβοι που εκδιώχθηκαν από τις εστίες των πολέμων στις άλλες ομόσπονδες δημοκρατίες. Παρόλα αυτά, αν τους αθροίσεις, δεν είναι και λίγοι οι Κροάτες, Βόσνιοι, Σλοβένοι κ.λπ. που εξακολουθούν να ζουν εδώ και μάλιστα οι περισσότεροι από αυτούς δηλώνουν ακόμα επισήμως ως εθνικότητα πως είναι Γιουγκοσλάβοι. Και αυτό, όχι λόγω της περίφημης γιουγκοσταλγίας, που θα μας απασχολήσει σε άλλο κεφάλαιο, αλλά γιατί πολύ απλά θεωρούν ότι αυτή είναι η αληθινή ταυτότητά τους.

Ωστόσο, το πιο ενδιαφέρον στοιχείο του βελιγραδιώτικου πληθυσμιακού μωσαϊκού παραμένει η παρουσία των χιλιάδων Μεσοανατολιτών, Ινδών και Αφρικανών κ.λπ. που ήρθαν εδώ για να σπουδάσουν στα χρόνια που η Γιουγκοσλαβία αποτελούσε εκτός από πολιτικό και πνευματικό κέντρο στον κόσμο των Αδέσμευτων και γνώρισαν και ερωτεύτηκαν κάποια ακαταμάχητη Βελιγραδιώτισσα, με αποτέλεσμα να γίνουν βαλκανικότεροι των βαλκάνιων. Τα τέκνα αυτών των ερώτων αποτελούν ίσως και το ομορφότερο φυλετικό χαρμάνι της χερσονήσου μας.

11. Τίτο

Η τύχη τα έφερε έτσι που η πρωτεύουσα των Σέρβων να γνωρίσει τις πιο λαμπρές σελίδες της ιστορίας της και να γίνει γνωστή σε ολόκληρο τον κόσμο κάτω από τη διοίκηση ενός Κροάτη. Ο Josip Broz Tito/Јосип Броз Тито δεν ήταν μόνο ο ηγέτης που συνέδεσε τη ζωή του με την ιστορία του μορφώματος της Γιουγκοσλαβίας, αλλά και ο άνθρωπος που κατέστησε το Βελιγράδι σημείο αναφοράς στον παγκόσμιο πολιτικό χάρτη. Για τρεις τουλάχιστον δεκαετίες η πόλη του Τίτο υπήρξε το ανεπίσημο πολιτικό και πολιτιστικό κέντρο του κινήματος των Αδεσμεύτων και ως τέτοιο έπαιξε έναν ιδιόμορφο ρόλο στο παιχνίδι της διελκυστίνδας ανάμεσα στην Ουάσιγκτον και τη Μόσχα. Ωστόσο, η συμβολή του «εύθυμου δικτάτορα» στη διαμόρφωση του ίδιου του Βελιγραδίου και την ανάδειξή του σε μία σύγχρονη ευρωπαϊκή πρωτεύουσα δεν είναι αμελητέα. Πέρα από το Νόβι Μπέογκραντ, που σε μεγάλο βαθμό, υπήρξε προσωπικό του όραμα, η ευτυχής αναδόμηση του ιστορικού κέντρου και ο εξωστρεφής προσανατολισμός ολόκληρου του πολεοδομικού συγκροτήματος αποτέλεσαν μέρος ενός μεθοδικού κεντρικού σχεδιασμού, τα ίχνη του οποίου θα παραμένουν ορατά για πολλά χρόνια μετά το θάνατο τόσο του Τίτο όσο και της Γιουγκοσλαβίας.

Πέρα από τα ανατολικοευρωπαϊκής –αλλά όχι μόνο- αισθητικής κτήρια και μνημεία που κατασκευάστηκαν από το ancien régime και σήμερα βρίσκονται διάσπαρτα παντού, η κατεχοχήν γειτονιά όπου ακόμα πλανιέται το φάντασμα ή έστω το πνεύμα του Τίτο είναι το Дедиње/Dedinje, το πιο high κομμάτι της πόλης, όπου τις βίλες των παλιών Γιουγκοσλάβων μεγαλογραφειοκρατών αντικατέστησαν οι βίλες των σημερινών Σέρβων πλουτοκρατών. Εκεί, πέρα από το υπερήφανο Μουσείο Γιουγκοσλαβικής Ιστορίας, από τη μπουτίκ του οποίου μπορείτε να αγοράσετε vintage κομμουνισμό υπό τη μορφή ωραιότατων σουβενίρ, υπάρχει και το παρακείμενο μαυσωλείο του Στρατάρχη, γνωστό και ως Σπίτι των Λουλουδιών (Кућа цвијећа/Κυћа цвјећа), ένας λιτός και απέριττος ναός της προσωπολατρίας.

12. Exit vs Guča

Το ίδιο το Βελιγράδι δεν φημίζεται για κάποιο ιδιαίτερο φεστιβάλ, ίσως επειδή η πόλη βρίσκεται σε καθεστώς γιορτής και πανηγύρεως ολόκληρο τον χρόνο. Ωστόσο τα δυο σημαντικότερα μουσικά υπερθεάματα που συμβαίνουν στη Σερβία χρεώνονται στην ίδια την πρωτεύουσα της, αν και, κακά τα ψέματα, απέχουν από αυτήν αρκετά. Αλλά κι εμείς, τις παραστάσεις στο θέατρο της Επιδαύρου Φεστιβάλ Αθηνών δεν τις λέμε; Κάπως έτσι λοιπόν 94 χιλιόμετρα βορείως και 174 νοτίως του Βελιγραδίου λαμβάνουν τόπο κάθε καλοκαίρι το Exit και το Guča Festival αντίστοιχα.

Το μεν πρώτο, που γίνεται στο Нови Сад/Novi Sad, την ομορφότερη πόλη της Σερβίας, ξεκίνησε το 2000 ως μια εκδήλωση διαμαρτυρίας των φοιτητών κατά του Σλόμπονταν –ποιος τον θυμάται;- Μιλόσεβιτς για να αναδειχθεί μέσα σε λιγότερο από μια δεκαετία σε φεστιβάλ παγκόσμιου βεληνεκούς, όπου όλα τα αστέρια και τα πεφταστέρια της διεθνούς μουσικής βιομηχανίας έρχονται εδώ και κάνουν το κομμάτι τους. Το δεύτερο, με αρκετά μεγαλύτερη ιστορία, αποτελεί εξέλιξη του διαγωνισμού καλύτερης τρομπέτας της κωμοπόλεως Guča/Γγχα και έχει πάρει τα τελευταία χρόνια διαστάσεις ανταμώματος των απανταχού χάλκινων και όχι μόνο, δημιουργώντας ίσως το διονυσιακότερο ηβέντ της γηραιάς ηπείρου – οι διοργανωτές του πολύ σεμνά και ταπεινά το ονομάζουνε Γούντστοκ των Βαλκανίων. Το γεγονός ότι οι Σέρβοι, αλλά και οι άλλοι πρώην Γιουγκοσλάβοι, αγκαλιάζουν εξίσου και τις δύο αυτές γιορτές φανερώνει, όχι μόνο το πάθος τους για τη μουσική, αλλά και την ισόποση αξία που δίνουν τόσο στην παράδοση όσο και στα σύγχρονα ρεύματα, πράγμα που εξάλλου αποδεικνύεται και από τη ζώσα μουσική παραγωγή, η οποία μας δίνει διαρκώς τις πιο ενδιαφέρουσες και ωραίες αναμείξεις.

13. Савамала/Savamala

Το σκηνικό είναι κάτι παραπάνω από γνώριμο: Έχουμε μια γειτονιά βρώμικη και υποβαθμισμένη, συνδεδεμένη με την ανομία και το περιθώριο, και άξαφνα μια φωτισμένη δημοτική αρχή ή τρεις-τέσσερες επιτήδευτοι επιχειρηματίες την παίρνουν, στέλνουν τους ελάχιστους αντικοινωνικούς κατοίκους της να πάνε να περιθωριοποιηθούνε παρακάτω και την γεμίζουν με μοδάτα καφέ και εστιατόρια πουλώντας ιντάστριαλ αισθητική και κουλ φιλοσοφία. Ο μαχαλάς του Σάβα (λίγα τούρκικα να ξέρεις και γίνεσαι μάγκας στην ετυμολογία των βαλκανικών τοπωνυμίων) σήμερα αποτελεί τη νυχτερινή καρδιά της πόλης, αφού κάθε αξιοπρεπής μπαρότσαρκα περνάει σχεδόν υποχρεωτικά από την Karađorđeva Ulica/Καραђорђева Улица και τα κάθετα σε αυτήν στενά που καταλήγουν στο ποτάμι. Πέρα από την διασκέδαση, όμως, η περιοχή έχει και κάτι άλλο για το οποίο φημίζεται: Αν σας αρέσουν τα γκράφιτι και η τέχνη του δρόμου γενικότερα, εδώ θα βρείτε τα ωραιότερα αλλά και τα πιο κραυγαλέα έργα Σέρβων και όχι μόνο υπαίθριων καλλιτεχνών να ξεχειλίζουν τα ντουβάρια τόσο του παρόχθιου μετώπου όσο και της πολυσύχναστης Браће Крсмановић Улица/Braće Krsmanović Ulica.

Τα μαγαζιά της Σαβαμάλας μπορούν να ικανοποιήσουν όλα τα γούστα, αλλά η αλήθεια είναι πως τα περισσότερα από αυτά απευθύνονται στο πολύ νεανικό crawling κοινό. Αν και λίγο-πολύ όλα έχουν την πλάκα τους, καθώς στα πιο πολλά η σημαντικότερη ατραξιόν είναι οι ίδιοι τους οι θαμώνες, προσωπικά θα πρότεινα το δημιουργικό Mikser House, τα παραποτάμια Cantina de Frida και Iguana για την πασαρέλα τους και το πιο τζαζ Bašta για την αισθητική του.

14. Η γειτονιά μου

Ο Vojin Ρορονιό/Βοјин Поповић, γνωστός και ως βοεβόδας Βουκ υπήρξε εθνικός ήρωας των Νοτιοσλάβων με ένα σωρό κομιτατζίδικα κατορθώματα στο σέρβικο σκέλος του Μακεδονικού Αγώνα. Σήμερα, το Парк Војводе Вука/Park Vojvode Vuka είναι μια ωραιότατη τριγωνική πλατεία στην καρδιά της παλαιού Βελιγραδίου, όπου οι μπαρμπάδες σχηματίζουν λαϊκές βουλές τα πρωινά και οι πιτσιρικάδες καίγονται στις μπύρες τα απογεύματα. Στην γειτονιά αυτή, και συγκεκριμένα στο νούμερο 10 της Čubrina Ulica/Чубрина Улица, επέλεξα να μείνω και τις τέσσερις φορές που επισκέφτηκα το Βελιγράδι, αφού έκρινα πως βρίσκεται σε εξαιρετικά στρατηγικό σημείο έχοντας σε απόσταση βολής τα πιο πολλά αξιοθέατα της πόλης. Ήπια ατέλειωτους καφέδες στο Амелие, το ανεπίσημο βελιγραδιώτικο γραφείο μου, έφαγα σπιτικό φαΐ στο Proleće/Пролетје –ότι πρέπει για μια πρώτη γνωριμία με την σέρβικη κουζίνα- και έπρηξα στις ερωτήσεις επί παντός επιστητού τα κορίτσια που έχουν το καφέ-βιβλιοπωλείο Argoro – να πάτε, αλλά να μην τους πείτε ότι σας έστειλα εγώ καλύτερα.

Η γειτονιά, μολονότι βρίσκεται κάτω από την πολύβουη Μιχαήλοβα και δίπλα στο σήμα κατατεθέν Καλεμεγκντάν, είναι ιδιαιτέρως ήσυχη και ευτυχώς ελάχιστα τουριστική, πράγμα που σου επιτρέπει να πάρεις μια καλή γεύση από την καθημερινότητα της πόλης, χωρίς να χαθείς στις άλλες ίσως πιο απρόσωπες συνοικίες της. Επίσης η αρχιτεκτονική πολυφωνία γύρω από την πλατεία, όπου το μπαρόκ πάει να συναντήσει τον κυβισμό, αλλά στο δρόμο σκοντάφτει πάνω στον νεοκλασικισμό και τρώνε όλοι μαζί τα μούτρα τους, σε αφήνει να φανταστείς όλα τα στάδια ανοικοδόμησης του Βελιγραδίου και τα εκάστοτε στεγαστικά απωθημένα των κατοίκων του.

15. Леила/Leila

Ελάχιστα καφέ υπάρχουν στην Ευρώπη που να αντιπροσωπεύουν τόσο πολύ την σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία και την καθημερινότητα των πόλεων τους όσο το Leila, το απόλυτο στέκι όσων αγαπούν πραγματικά το Βελιγράδι. Μέσα στην καρδιά του ιστορικού κέντρου (Kralja Petra Ulica/Краља Петра Улица 41), το καφέ αυτό με το κατεξοχήν μελωδικό όνομα μπορεί να αποτελέσει το στρατηγείο κάθε φιλόδοξου ταξιδευτή που δεν θέλει να τον περιορίζουν οι πάσης φύσεως τουριστικοί οδηγοί με τις δήθεν αντικειμενικές τους υποδείξεις. Με αρκετή δόση υπερβολής –το παραδέχομαι- συχνάζοντας στο Leila δεν έχεις ανάγκη να τριγυρίσεις το Βελιγράδι για να το δεις, αφού η ίδια η πόλη συγκαταλέγεται ανάμεσα στους φανατικούς θαμώνες του και αργά ή γρήγορα δεν αποκλείεται και να την δεις να κατεβάζει μπύρες στο διπλανό σκαμπό σου.

Πέρα από τους επισκέπτες, όμως, το Leila είναι αγαπημένο στέκι και μεγάλης μερίδας Βελιγραδιωτών, αφού παρά το μικρό του μέγεθος, δεν είναι λίγοι αυτοί που περνάνε από εδώ καθημερινά όχι μονάχα για να πιούν, αλλά και για να ενημερωθούν για τις μουσικές και τις λογοτεχνικές εξελίξεις στην πόλη και στον κόσμο – άλλωστε το μαγαζί συστεγάζεται με την ομώνυμη δισκογραφική και εκδοτική εταιρεία, οι επιλογές της οποίας, παρά την ανεξαρτησία από την οποία χαρακτηρίζονται, αποτελούν μόνιμο θέμα συζήτησης. Να συμπληρώσω πως επίσης στο υπόγειο του καφέ φιλοξενούνται συχνά αξιόλογες εκθέσεις, αν και προσωπικά θεωρώ πολύ πιο ενδιαφέρουσα την ίδια την διακόσμησή του, κομμάτια της οποίας μπορείτε ανά πάσα στιγμή να αγοράσετε ή και να απαλλοτριώσετε. Και μια τελευταία -μεταξύ μας- συμβουλή: Αν βρεθείτε εδώ βράδυ για να πιείτε το ποτό σας, ρωτήστε τον εκάστοτε μπάρμαν να σας πει που πάει αυτός για να τα πιει, όταν δεν δουλεύει, και όσο περίεργη και να σας ακουστεί, ακολουθήστε την πρότασή του κατά γράμμα.

16. Underground

Μπορεί το Βελιγράδι να μην έχει ακόμα υπόγειο μητροπολιτικό σιδηρόδρομο (τα ανέκδοτα για το μετρό της Θεσσαλονίκης κυκλοφορούν και εδώ ελαφρώς παραλλαγμένα), αλλά γενικά από υπόγεια ζωή και κυκλοφορία άλλο τίποτα. Το βεβαρημένο σε πολεμικές επιχειρήσεις παρελθόν (εμείς θυμόμαστε την πρόσφατη επέμβαση του ΝΑΤΟ, αλλά η πόλη έχει συνολικά βομβαρδιστεί πάνω από 100 φορές!) ανάγκασε τις αρχές και τους κατοίκους της να κατασκευάσουν μέσα στα σπλάχνα της ίσως το πολυπλοκότερο σχέδιο καταφυγής και διαφυγής σε ολόκληρη την γηραιά μας ήπειρο. Άλλωστε, η Γιουγκοσλαβία πέρασε έναν ολόκληρο ψυχρό πόλεμο στη χαραμάδα του παραπετάσματος και με τον φόβο ή έστω την έμμονη της πυρηνικής επίθεσης από έναν τουλάχιστον από τους ψυχρούς αντιμαχόμενους. Και όπως συμβαίνει και σε άλλες αντίστοιχες περιπτώσεις, τα έργα του πολέμου έχουν μετατραπεί τώρα στην εποχή της ειρήνης σε τουριστική ατραξιόν και σε bizarre αξιοθέατα.

Σήμερα, το οργανωμένο πλέον Belgrade Underground Tour αποτελεί την απόλυτη πρόκληση για κάθε επισκέπτη που πάει γυρεύοντας και όπου κι αν ταξιδέψει φροντίζει να ανανεώνει διαρκώς τη συλλογή των αλλόκοτων εμπειριών του. Η όλη βόλτα κρατάει κανένα δώρο και περιλαμβάνει από κέλτικες και ρωμαϊκές αρχαιότητες μέχρι οθωμανικές φυλακές και αυστριακά μπούνκερ, ενώ όσο πιο βαθιά προχωράς, δυσκολεύεσαι να ξεχωρίσεις τους φυσικούς γεωλογικούς σχηματισμούς από τα ανθρώπινα κατασκευάσματα. Πάντως, ανάμεσα στα αποτρόπαια μνημεία δεν λείπουν και οι ευχάριστες αλκοολούχες εκπλήξεις, αφού είναι γνωστό ότι οι Σέρβοι ξέρουν καλά να το γλεντούν ακόμα και εν τάφω.

17. Γρτσι/Grci

Οι ιστορία του Βελιγραδίου υπήρξε πάντοτε συνδεδεμένη με την ελληνική διασπορά και από την εποχή που οι Βλάχοι κινούσαν το εμπόριο της πόλης μέχρι τα χρόνια που οι εξαγωγίμοι μας φοιτητές άρχισαν να συμμετέχουν ζωηρά στη νυχτερινή ζωή της χτίζεται διαρκώς ο μύθος της ελληνοσερβικής φιλίας. Το κακό με τους μύθους είναι ότι πολύ συχνά γεννούν απογοητεύσεις και όσο κι αν θέλουν κάποιοι στη χώρα μας να υποστηρίξουν πως αν και ως έθνος είμαστε ανάδελφοι, έχουμε κάπου στον βορρά έναν χαμένο αδερφό με τον οποίο λόγω κάποιας παρεξήγησης χαθήκαμε κάπου στο μαιευτήριο, η πραγματικότητα μάλλον τους διαψεύδει. Ως εκ τούτου, αν περιμένετε να σας στρώσουν κόκκινα χαλιά στην Κνέζα Μιχαήλοβα, επειδή κάποτε κάποιοι στην Ελλάδα έβλεπαν με συμπάθεια τον Κάραζιτς, τον Μλάντιτς, τον Αρκάν και τα άλλα παλικάρια, μάλλον είστε πολύ ξεγελασμένοι. Πιο πιθανό είναι να φανείτε συμπαθείς αν έχετε κάποιο εξοχικό στη Χαλκιδική ή έστω στον Πλαταμώννα. Οπότε, αφήστε καλύτερα στην άκρη τα πατριωτικά και φερθείτε σαν πραγματικοί κοσμοπολίτες, αφού βρίσκεστε στην πιο εξωστρεφή πρωτεύουσα της ανατολικής Ευρώπης, η θέση και η αντίληψη της οποίας για το τι συμβαίνει στον πλανήτη θα έκαναν την Αθήνα μας να μοιάζει με επαρχιακή κωμόπολη.

Παρόλα αυτά, το ελληνικό στοιχείο παραμένει ζωηρό και τα ελληνικά ακούγονται ακόμα και εκεί όπου δεν το περιμένεις. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην φοιτητική κοινότητα, η οποία, αν και οι ένδοξες τις μέρες έχουν περάσει προ πολλού, ακόμα είναι πολυπληθής και εξαιρετικά δραστήρια. Ενδεικτικώς, κάντε μια βόλτα στη γειτονιά όπου βρίσκεται η πρεσβεία μας (Francuska Ulica/Француска Улица 33 - έχει και μια ωραία πιτσαρία κάπου εκεί απέναντι) και δείτε τα συνθήματα με τα οποία έχουν διακοσμήσει τα παλιόπαιδα σχεδόν κάθε γωνία.

18. Πεκαπα/Pekara

Η σέρβικη κουζίνα, σε γενικές γραμμές, δεν νομίζω να διαφέρει και πολύ από αυτές των άλλων βαλκανικών χωρών, καθώς κινείται και αυτή στη γνωστή ενδιαφέρουσα διαλεκτική ανάμεσα στην τούρκικη και στην μεσευρωπαϊκή γαστριμαργία. Η πρώτη εντύπωση που δημιουργείται στον επισκέπτη είναι πως οι Σέρβοι είναι φανατικοί κρεατοφάγοι, ενώ και η φαντασία τους στη σύνθεση μεζέδων ως συνοδευτικών των διάφανων αποσταγμάτων τους δεν πάει πίσω. Αν θα επέλεγα δυο μέρη στο κέντρο της πόλης για να σας υποδείξω, όπου θα μπορούσατε, χωρίς να ξοδέψετε πολλά, να αποκτήσετε μια σαφή εικόνα του τι είναι η *rijeskanica* και το *čenaρčići*, αυτά θα ήταν το *Vuk/Byk* -το παλιό εστιατόριο όπου γευμάτιζε η γιουγκοσλαβική νομενκλατούρα- και το ακόμα παλιότερο ? - το ερωτηματικό, δηλαδή, το οποίο αν και υπερτουριστικό, τα έχει όλα και συμφέρει. Αν τώρα θέλετε να συνδυάσετε το φαγητό με την ατμόσφαιρα, προτιμήστε κάποια από τις παραδοσιακές *kaфanaς/kaфanas*, όπου βέβαια πας κυρίως για να πιεις, ή αναζητείστε κάτι ακόμα πιο αυθεντικό στα προάστια, όπως το αγαπημένο *Na Kraju Sveta* (Στο Τέλος του Κόσμου) στη *Višnjica*, επί των κυμάτων του Δουνάβεως.

Προσωπικά, ωστόσο, αυτό που απόλαυσα πιο πολύ στο Βελιγράδι, είναι οι πολυμορφικοί του φούρνοι. Σε κάθε γειτονιά υπάρχει τουλάχιστον μια *Pekara*, όπου με μια χούφτα δηνάρια μπορείς να ξεσηκώσεις ένα σωρό πιτοειδείς πειρασμούς και με τη συνοδεία ενός φρέσκου και πανταχού παρόντος στα βαλκάνια *ayran* να φτιάξεις ένα κανονικό πρωινό των πρωταθλητών.

19. Prolaz za Balkansku/Пролаз за Балканску

Η Terazije/Terazije είναι η πιο κεντρική πλατεία του Βελιγραδίου, γύρω από την οποία βρίσκονται πολλά εντυπωσιακά κτήρια, ιστορικά μαγαζιά όπως το Biblioteka/Библиотека και πολυτελή ξενοδοχεία, όπως το εμβληματικό Москва/Moskva. Πλάι της αναπτύσσονται οι πιο εμπορικές λεωφόροι, όπως η Ulica Kralja Milana/Улица Краља Милана, όπου κάπου εκεί, ανάμεσα στα φανταχτερά της καταστήματα και τις πιο γκρίζες μάλλον δημόσιες υπηρεσίες, υπάρχει καλά κρυμμένο ένα από τα πιο όμορφα μυστικά της πόλης: Το Prolaz za Balkansku είναι ένα πέρασμα, το οποίο ξεκινάει ως στοά, συνεχίζεται ως ημιυπαίθρια πλατεία και καταλήγει, σε χαμηλότερο επίπεδο, στα στενά πιο χαμηλόφωνα δρομάκια που διακλαδίζονται στη σκιά της Terazije.

Μέσα στο πέρασμα αυτό, που πιο πολύ μοιάζει με αστικό καταφύγιο, υπάρχουν καταρχάς τα πιο ευφάνταστα γκράφιτι του Βελιγραδίου, και ακόμα και αν δεν είστε φίλοι της τέχνης του δρόμου, σίγουρα θα σταθείτε για να τα χαζέψετε. Στα λιγοστά παγκάκια και τα σκαλοπάτια του θα δείτε τους εργαζόμενους της περιοχής να λουφάρουν από τις δουλειές τους καπνίζοντας, πίνοντας και μιλώντας έντονα –οι Σέρβοι σου δίνουν την εντύπωση ότι μαλώνουν ακόμα και όταν μιλάνε για το τι καιρό θα κάνει αύριο- ενώ κάπου στην άκρη κάποιο ζευγάρι θα βγάζει διακριτικά τα μάτια του δίπλα σε κάποιον από τους άπειρους τρελούς της πόλης, που θα αγορεύει κηρύσσοντας την επανάσταση κατά των Αψβούργων και των Αμερικανών ταυτόχρονα. Και γενικά θα σας έλεγα να μην είστε βιαστικοί, όταν βρεθείτε να περνάτε μέσα από αυτές τις χαραμάδες των πόλεων που επισκέπτεστε, υπάρχει κίνδυνος, πιστέψτε με, έτσι να προσπερνάτε ολόκληρες τις πόλεις.

20. Ракија/Rakija

Τα αλκοολούχα αποστάγματα, που στα Βαλκάνια συνηθίζουμε να ονομάζουμε συλλήβδην ρακές, είναι εξαιρετικά δημοφιλή στη Σερβία και στο Βελιγράδι θα τα συναντήσετε σε ένα σωρό διαφορετικές παραλλαγές, αναλόγως του φρούτου από το οποίο προέρχονται (šljivonica από δαμάσκηνα, jabukovaca από μήλα, lozova από σταφύλια κ.λπ.). Παρόλο, όμως, που οι Σέρβοι κατέχουν τα πρωτεία τόσο στην παραγωγή όσο και στην κατανάλωση των ρακοειδών στη χερσόνησο, φαίνεται πως ολοένα και περισσότερο τα τελευταία χρόνια αυτά που τους βγάζουν ασπροπρόσωπους μεταφορικά και κοκκινοπρόσωπους κυριολεκτικά είναι τα κρασιά τους. Και επειδή ως λαός δεν χάνει την ευκαιρία να υπερηφανεύεται για αυτά που τον κάνουν να ξεχωρίζει, μια κουβέντα ακόμα και με τον τελευταίο ταβερνιάρη της γειτονιάς για το αν το Prokurac είναι καλύτερο από το Rskanac ή για το αν ισχύουν οι μεταφυσικές ιδιότητες που αποδίδονται στο Tamjanika αξίζει χωρίς αμφιβολία. Βέβαια οι περισσότεροι ντόπιοι, αλλά και οι νεότεροι των επισκεπτών, εξακολουθούν να καίγονται πίνοντας τις φτηνές σέρβικες μπύρες που κυκλοφορούν σε πλαστικά μπουκάλια του 1.5 λίτρου, από τις οποίες, πάντως, ξεχωρίζει η αξιοπρεπέστατη ξανθούλα Jelen.

Πέρα από τις παραδοσιακές καφάνες, όπου μπορείτε να πιείτε και να απολαύσετε ταυτόχρονα το θέαμα που λέγεται σέρβικο μεθύσι, τα μπαρ της πόλης είναι τόσο πολλά και αξιόλογα που από μόνα τους θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο ξεχωριστής ταξιδιωτικής μελέτης. Ενδεικτικώς και μόνο αναφέρω και προτείνω τα κλασικά Idiott, Favela, Marshall αλλά και τα πιο ευφάνταστα Ana 4 pištolja (Η Άννα με τα 4 πιστόλια) και Ona, a ne neka druga (Αυτή, και καμιά άλλη). Живели!

21. Γιουγκοσταλγία

Ο Τίτο συνήθιζε να δίνει τον εξής ορισμό για την Γιουγκοσλαβία: Είναι ένα κράτος, με δυο αλφάβητα, τρεις θρησκείες, τέσσερις γλώσσες, πέντε εθνότητες και έξι ομόσπονδες δημοκρατίες. Μετά την κατάρρευση του υπαρκτού και τους εμφύλιους πολέμους της δεκαετίας του '90 η χώρα αυτή δεν διαλύθηκε ακριβώς στα εξ'ων συνετέθη (αγαπημένη έκφραση των μαλωμένων με την αναλυτική ικανότητα αναλυτών), αφού κράτος των Νοτιοσλάβων υπήρχε και πριν τον Τίτο, ενώ κάποια από τα παράγωγα της διάλυσης δεν προϋπήρξαν ποτέ, παρά μονάχα μες στο μυαλό του στρατάρχη της καρδιάς μας. Από τα νέα κράτη που προέκυψαν, όπως ήταν εξάλλου φυσικό, αυτό που αποδέχτηκε το μεγαλύτερο μέρος της πλούσιας, αν και βραχύβιας, γιουγκοσλαβικής ιστορικής κληρονομιάς είναι η Σερβία, η οποία και διατηρεί ακόμα ένα σημαντικό κομμάτι πληθυσμού που δηλώνει ως εθνική ταυτότητα αυτήν του Γιουγκοσλάβου. Οι εναπομείναντες Γιουγκοσλάβοι σήμερα, όταν δεν πρόκειται για αμετανόητους τιτοϊκούς, δεν είναι παρά τα τέκνα των μεικτών γάμων ανάμεσα σε άτομα διαφορετικής εθνοτικής ή θρησκευτικής προέλευσης, που αρνούνται να δώσουν πολιτική διάσταση στο πιο ηλίθιο ερώτημα όλων των εποχών, ποιον αγαπάς περισσότερο, τον μπαμπά ή τη μαμά;

Οι νέοι σήμερα στο Βελιγράδι, αυτοί που δεν πρόλαβαν να γνωρίσουν την Γιουγκοσλαβία παρά μονάχα από τις εμπαθείς και προκατειλημμένες αφηγήσεις των γονιών τους, αν και πιστά προσηλωμένοι στην ευρωπαϊκή προοπτική, συχνά εκφράζουν μια απορία στην οποία δύσκολα μπορεί κανείς να απαντήσει: Δηλαδή, αυτό που είχαμε εμείς εδώ παλιά τι ήτανε; Δεν ήταν κατά κάποιον τρόπο μια ευρωπαϊκή ένωση; Και αν ήταν έτσι, τότε γιατί διαλυθήκαμε έτσι όπως διαλυθήκαμε και τώρα πάλι θέλουμε να ξαναενωθούμε;

22. Η λευκή πόλη

Πάντα θεωρούσα ότι ο καλύτερος ταξιδιωτικός οδηγός για να σου συστηθεί μια πόλη και για να σε συνοδεύσει στην επίσκεψή σου σε αυτήν είναι ένα μυθιστόρημα, όπου η ίδια η πόλη συμπρωταγωνιστεί πλάι στα άλλα πρόσωπα ή έστω αναπτύσσεται μυθοπλαστικά ως σκηνικό εντός και εκτός σελίδων. Από τους δύο πιο διεθνείς σέρβους συγγραφείς, που έχουνε μεταφραστεί και στα ελληνικά, τον Ρανίć/Павић και τον Киш/Киш (ο νομπελίστας Андриć/Ανδριћ χρεώνεται ως Βόσνιος), θα πρότεινα ως πιο κατάλληλο ξεναγό τον δεύτερο και την «Εγκυκλοπαίδεια των Νεκρών» (Εξάντας 2005, μετάφραση Χρήστος Αρβανιτίδης) ως το πιο πλήρες βελιγραδιώτικο ανάγνωσμα. Άλλα βιβλία σχετικά, που ανεξαρτήτως ύφους και πλοκής, μπορούν να βοηθήσουν είναι το «Ρωσικό Παράθυρο» του Ντράγκαν Βέλικιτς (Κονιδάρης 2010, μετάφραση Μαρία Κεσίνη) και η «Μιλίτσα Πάβλοβιτς στο σκοτάδι» της Σβετλάνα Βέλμαρ Γιάνκοβιτς (Πατάκης 1999, μετάφραση Μαριλένα Γεωργιάδου).

Επίσης, κατά τη γνώμη μου, η πιο ζωντανή και ενδιαφέρουσα αποτύπωση της πρόσφατης ιστορίας της διεθνούς απομόνωσης του Βελιγραδίου και των νατοϊκών βομβαρδισμών βρίσκεται στο εξαιρετικό κόμικ του Αλεξάνταρ Ζόγκραφ «Χαιρετίσματα από τη Σερβία» (ΚΨΜ 2007, μετάφραση Μπέλλα Σπυροπούλου). Και μια που φτάσαμε στα κόμικ, όσοι από εσάς έχετε φάει τα νιάτα σας πάνω από τις χρωματιστές σελίδες του Γάλλου πια Enki Bilal, που όμως κάποτε γεννήθηκε εδώ ως Enes Bilalονίć, είμαι σίγουρος πως θα νιώσετε πολύ οικεία τόσο με ένα μεγάλο κομμάτι του αστικού τοπίου της όσο και με τις φυσιογνωμίες και με τους σωματότυπους που κυκλοφορούν στους δρόμους αυτής της πόλης, που τελικά μόνο λευκή δεν είναι.

23. Ο Δούναβης και ο άλλος

Στα 2872 χιλιόμετρα μήκους του, ο σούπερ σταρ των ευρωπαϊών ποταμών, διασχίζει δέκα χώρες, εκ των οποίων οι τέσσερις έχουν τις πρωτεύουσες τους χτισμένες πάνω στις όχθες του. Σε κάποιο σημείο, κατά τη διάρκεια της μακράς πορείας του, συναντά τον Σάβο, που μπορεί σε φήμη και σπουδαιότητα να μοιάζει φτωχός συγγενής μπροστά του, αλλά δεν παύει να είναι το μεγαλύτερο ποτάμι των Βαλκανίων, το οποίο σήμερα διαρρέει τέσσερις πρώην γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες. Στο σημείο, λοιπόν, όπου ο Σάβος συμβάλλει στον Δούναβη, τον 3^ο αιώνα π.Χ., οι Κέλτες ξεκίνησαν να χτίζουν μια πόλη, η οποία για πολύ καιρό ήταν γνωστή με το ρωμαϊκό της όνομα Singidunum (ή εξελληνισμένα Σιγγιδών), μέχρι να μετονομαστεί, τον 9^ο μ.Χ. αιώνα, από τους Σλάβους πια σε Βεογραд/Beograd. Η ιστορία της πόλης αυτής, μιας από της αρχαιότερες της γηραιάς ηπείρου, υπήρξε ανέκαθεν απολύτως ταυτισμένη με τα δύο ποτάμια της και με τις υδάτινες διεθνείς οδούς που αυτά σχηματίζουν. Αλλά και η σύγχρονη ζωή της σέρβικης πρωτεύουσας εξακολουθεί και αναπτύσσεται έχοντας ως μόνιμα σημεία αναφοράς τον Σάβο και τον Δούναβη, που αναδεικνύουν το Βελιγράδι στην κατεξοχήν πλωτή πόλη της χερσονήσου.

Όταν τελειώσανε οι γιουγκοσλαβικοί πόλεμοι και ξέσπασε η ειρήνη στην περιοχή, οι παρηκμασμένες παρόχθιες γειτονιές άρχισαν να αναπλάθονται, αλλού με τον γνώριμο ρυθμό της αρπαχτής και αλλού βάσει σχεδίου και μεθόδου, προσφέροντας σήμερα στον επισκέπτη εμπειρίες που μπορούν να ικανοποιήσουν όλα σχεδόν τα γούστα: Από τις εξαιρετικά πετυχημένες αρχιτεκτονικές επεμβάσεις σε εγκαταλειμμένα (ή και βομβαρδισμένα) κτήρια, όπως το Spanish House ή παροπλισμένα παλιосίδερα, όπως το πλοίο Župa, μέχρι τις ντίσκο-ποταμόπλοια, όπου εκτελούνται κάθε βράδυ μαζικά εκατομμύρια εγκεφαλικών κυττάρων και τη νήσο Ada/Ада, όπου μπορεί κανείς να συναντήσει εικόνες μικροκαλιφόρνιας.

24. Кнез Михаилова/Knez Mihailova

Θα κλείσω το βιβλίο αυτό με μια αναφορά στον δρόμο, με τον οποίον αρχίζει και τελειώνει κάθε καθωσπρέπει ταξιδιωτικός οδηγός για το Βελιγράδι, όχι για τόσο, όμως, καθωσπρέπει λόγους. Όποιος επιθυμεί να επισκεφτεί την πρωτεύουσα της Σερβίας και ψάχνει να βρει κατάλυμα να μείνει μέσω του διαδικτύου, θα δει πως τα πιο πολλά από αυτά διαφημίζουν την απόσταση που τα χωρίζει από την πιο εμπορική αλλά και αξιοθέατη οδό της πόλης. Είναι, νομίζω, προφανές ότι δεν είναι τόσο η τάση προς τον καταναλωτισμό όσο ότι η παρουσία των τραπεζών (ελληνικών συμπεριλαμβανομένων) και των φωτεινών επιγραφών των πολυεθνικών καταστημάτων συνθέτουν ένα γνώριμο -και επαναλαμβανόμενο στο κέντρο όλων των ευρωπαϊκών, τουλάχιστον, μητροπόλεων- σκηνικό που γεννά στον επισκέπτη αισθήματα ασφάλειας και οικειότητας. Με άλλα λόγια, ο σύγχρονος ταξιδιώτης, όσο κι αν θέλει να γνωρίσει άλλους τόπους και πολιτισμούς, προτιμά να μην απομακρύνεται και πολύ από μια στερεοτυπική ατμόσφαιρα και αισθητική, πέρα από την οποία ξεκινά το άγνωστο, το ακατανόητο, το χρήζον μεταγλώττιση και συνεκδοχικά το επικίνδυνο κομμάτι του προορισμού του.

Εν πάση περιπτώσει, εγώ και η παρέα μου μια χαρά βολευτήκαμε στα μόλις-πέντε-λεπτά-από-την-Κνεζ-Μιχαήλοβα διαμερίσματα που βρήκαμε εδώ: www.pashaluk.com (οι ιδιοκτήτριες Seka και Daniela έπαιξαν ρόλο άτυπου χορηγού σε αυτό το βιβλίο, οπότε μια διαφήμιση, εντάξει, την χρωστάω) και όσο και αν το Κολωνάκι του Βελιγραδίου με άφησε αδιάφορο, οι ιστορίες πίσω από τη βιτρίνα (όπου φιγουράρουν βιογραφίες του Gavriilo Princip/Гаврило Принцип –ο τύπος που έφαγε τον Αρχιδούκα στο Σεράγεβο- πλάι σε Zara και MacDonald's) πάντα θα αποτελούνε θέμα μελέτης και εξερεύνησης.

#. Καφε Амелие

-Ξέρεις κάτι; Νομίζω πως δεν τα χρειαζόμαστε τα χάπια σου εδώ. Για ποιο λόγο πρέπει να είμαστε αόρατοι; Αφού στην πόλη αυτή κανείς δεν μας γνωρίζει.

-Ναι, αλλά κανείς δεν θέλουμε και να μας μάθει. Το ξεχνάς;

-Καλά. Εσύ πιστεύεις ότι όλοι με εσένα ασχολούνται.

-Όχι, αλλά από τη στιγμή που οι όλοι, όπως λες, αποτελούν το θέμα μου, τότε αργά ή γρήγορα κάποιος από τους όλους, θα νιώσει και το βλέμμα μου και θα μου το επιστρέψει.

-Οι όλοι είναι το θέμα σου; Κι εγώ που νόμιζα πως ήμουνα εγώ...

-Ναι, πες μου ότι ζηλεύεις τώρα.

-Ναι, πες μου πως δεν το απολαμβάνεις.

-Απολαμβάνω την παρέα σου μαζί με το ταξίδι. Άλλωστε, ξέρεις, πρώτη φορά έχω συνέταιρο σε τέτοια ιστορία.

-Συνέταιρο; Περίεργη λέξη επέλεξες.

-Περίεργη είναι η επιλογή. Η λέξη όμως ταιριάζει.

-Δεν επιμένω. Εσύ ξέρεις καλύτερα από αυτά. Εγώ με τις λέξεις έχω από καιρό μαλώσει.

-Ναι, αλλά με τις ιστορίες μια χαρά τα πας.

-Μπορεί, αλλά δεν φτάνει.

-Πώς είσαι τόσο σίγουρη; Δοκίμασέ με! Πες μου μια!

-Τι ιστορία θέλεις να σου πω;

-Μια από αυτές που τριγυρίζουνε σε αυτήν εδώ την πόλη.

-Μα μόλις τρεις μέρες είμαστε εδώ. Ό,τι είδα, το είδαμε μαζί και ό,τι ξέρεις ξέρω.

-Διάλεξε τότε μια καλή, που ήδη να την γνωρίζω, και πες την με τον τρόπο σου. Κάνε με κάποτε να πω «είσαι το Βελιγράδι μου»!

-Είσαι τρελός, δεν πας καλά, μα έχεις ακόμα πλάκα. Καλά, λοιπόν. Τώρα θα δεις. Έτοιμος; Ξεκινάω...

Πριν λίγα χρόνια, τότε, με τον πόλεμο, θυμάσαι που βομβάρδιζαν ολόκληρη τη χώρα; Τότε, λοιπόν, άρχισαν να κυκλοφορούν κάτι ιστορίες αλλόκοτες για κάποιους τύπους που οι βόμβες δεν τους τρόμαζαν και αντί να τρέξουν να κρυφτούν μέσα στα καταφύγια, τρύπωναν μέσα στα σπίτια που οι άλλοι εγκατέλειπαν και ζούσαν τις ζωές τους. Έτρωγαν ό,τι υπήρχε στα ψυγεία τους,

έπιναν τα κρασιά τους, καμιά φορά ξάπλωναν στα κρεβάτια τους και έκλεβαν τα όνειρά τους. Δεν έπαιρναν μαζί τους τίποτα. Ό,τι έβρισκαν το κατανάλωναν εκεί, σαν να ήτανε οι κύριοι του σπιτιού, χωρίς να βιάζονται και να ανησυχούν μην τύχει και τους πιάσουν, αφού είχαν τον αντιαεροπορικό συναγερμό να τους κρατάει τσίλιες και μόλις σήμαινε τη λήξη του κακού, τέλειωνε και το γλέντι.

Εντάξει, ξέρεις, συμβαίνουνε αυτά στις άγριες τις εποχές. Ούτε μπορεί κανένας εύκολα να πει ότι οι άνθρωποι αυτοί ήτανε διαρρήκτες, ούτε και σκέφτηκαν ποτέ στα σοβαρά οι άλλοι να τους κυνηγήσουνε, αφού τι δίκιο να ψάξεις και να βρεις σε μια χώρα όπου το άδικο είχε πια πάρει διαστάσεις φυσικού και καθημερινότητας. Και, κάποια στιγμή, πάει, τελείωσε ο πόλεμος και άρχισε πάλι η ζωή στους δρόμους να επιστρέφει. Έλα, όμως, που οι κακές συνήθειες δύσκολα ξεπερνιούνται. Βέβαια, οι πιο πολλοί από τους εισβολείς σταμάτησαν στα σπίτια των άλλων να συχνάζουν.

Όσοι από αυτούς ήταν τυχεροί περιορίστηκαν στα μικροσκοπικά τους διαμερίσματα και στις μικρές ζωές τους και πού και πού μαζεύονταν σε κάποια από τις πλατείες και αναπολούσαν τα παλαιά νυχτερινά τους κατορθώματα, σαν ναυτικοί που αφήσανε τις θάλασσες, μα βασανίζονται επειδή τους λείπουν τα λιμάνια. Οι άλλοι, οι πιο άτυχοι, που είχαν τα σπίτια τους καταστραφεί ή που τις Ιστορίας οι βίαιες οι αλλαγές τούς πέταξαν στο δρόμο, συνέχισαν να εξασκούν την τέχνη τους, μα οι νοικοκύρηδες, που τώρα είχαν τους συναγερμούς σε άλλους ρυθμούς να παίζουν, αργά ή γρήγορα τους έπιαναν και ύστερα αναλάμβαναν οι νόμοι της ειρήνης.

Και ήτανε κι ένας που περίσσεψε και ο θρύλος τον ονόμασε ο «άνδρας με τα μαύρα». Αυτός, ο αμετανόητος, όχι μονάχα δεν σταμάτησε να μπαίνει έτσι, στα κρυφά, μέσα στα ξένα σπίτια, μα ούτε που πρόλαβε ποτέ να βγει στ' αλήθεια από αυτά. Φταίει που η νύχτα του τελευταίου του βομβαρδισμού τον βρήκε στο σπίτι ενός συλλέκτη, που είχε δίσκους σπάνιους, με μουσικές που η πόλη ως τότε αγνοούσε. Κι αυτός –όχι, δεν τον κατηγορώ, κι εγώ το ίδιο θα έκανα- τους έβαλε να παίζουν δυνατά, τόσο, που όταν σήμανε η λήξη του συναγερμού, δεν μπόρεσε ο ήχος της να φτάσει ως τα αυτιά του. Και δεν κατάλαβε πως τέλειωσε ο πόλεμος, παρά μονάχα όταν ο ιδιοκτήτης του σπιτιού βρέθηκε στο κατώφλι. Έτρεξε, τελευταία στιγμή και κρύφτηκε κάτω από το κρεβάτι του και από τότε λένε πως ζει διαρκώς μετακινούμενος από το ένα στο άλλο διαμέρισμα, γλιστρώντας μέσα από φωταγωγούς, πηδώντας στις ταράτσες.

Κανένας δεν τον έχει δει, αλλά τα ίχνη που αφήνει πίσω του κοντεύουν να τρελάνουνε ολόκληρη την πόλη.

Για κάποιους κάποιοι πόλεμοι ποτέ δεν τελειώνουν. Όπως για άλλους κάποια παιχνίδια δεν λήγουνε ποτέ, γιατί πριν ξεκινήσουν δεν φρόντισαν να μάθουν τους κανονισμούς, τους όρους να διαβάσουν. Σκέψου τώρα τι γίνεται με αυτούς που έχουνε συνηθίσει να παίζουν με τον πόλεμο και άλλο παιχνίδι από αυτό δεν γνώρισαν ποτέ τους.

-Μα αυτός ο τύπος είναι σαν κι εμάς. Μας μοιάζει, δεν νομίζεις;

-Τι λες; Εμείς δεν είμαστε σε πόλεμο.

-Αλήθεια; Και αυτό εδώ τι είναι;

-Δεν ξέρω. Πάντως, σίγουρα σε παιχνίδι είμαστε. Κοίτα! Νομίζω μας κοιτάζουν.

-Φταίει που τους κοιτάμε τόσην ώρα εμείς. Ξέρεις, οι Σέρβοι κάποια πράγματα ποτέ δεν συγχωρούνε.

-Πάμε να φύγουμε από εδώ, όσο η δράση του αόρατου μας προστατεύει ακόμα.

-Να φύγουμε, να πάμε που; Τι λες συνεταιράκι;

-Δεν έχω ιδέα. Βλέπεις, και εγώ δεν σκέφτηκα ποτέ να ρίξω μια ματιά στου παιχνιδιού τους όρους.

-Ναι, ούτε εγώ. Το ξέχασα. Αλλά τουλάχιστον βρισκόμαστε ακόμα στο παιχνίδι.

-Οπότε;

-Οπότε, ας συνεχίσουμε.

-Ας παίξουμε. Σειρά σου!

Να το πούμε κι αυτό

Το βιβλίο αυτό δεν είναι ένας τουριστικός οδηγός. Μπορεί μέσα σε αυτό να προσπαθώ να δώσω προτάσεις και κατευθύνσεις σε κάποιον που ίσως θέλει μέσα από τις λέξεις και τις ιστορίες μου να γνωρίσει το Βελιγράδι εκ του σύνεγγυς ή έστω να το επισκεφτεί εξ αποστάσεως, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν αποτελεί ούτε και προσποιείται πως είναι ένα κείμενο σωστό και «αντικειμενικό», φτιαγμένο για να απευθύνεται στον μέσο ταξιδιώτη, ο οποίος, ομοίως με τον μέσο άνθρωπο ή τον μέσο, αν θέλετε, πολίτη, άλλωστε, δεν υπάρχει.

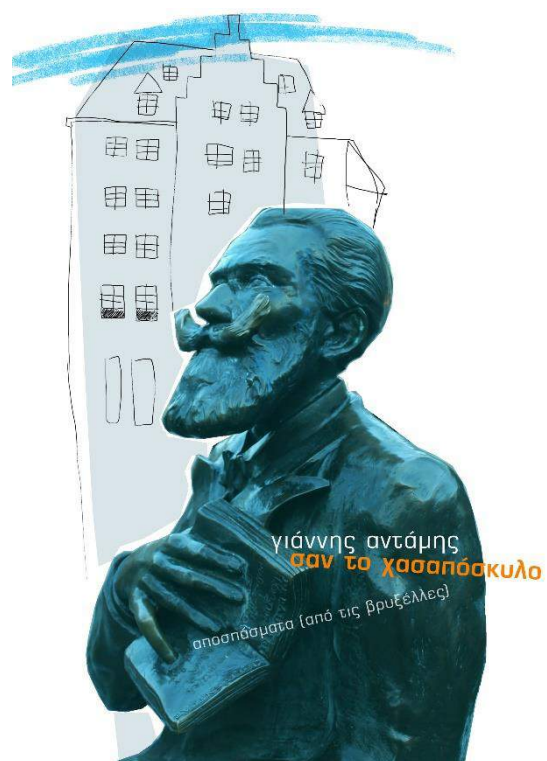
Όπως και στα προηγούμενα σχετικά βιβλία «Ανακάλυψε Περιπλανώμενος» και «Σαν το Χασαπόσκυλο», δοκίμασα καταρχάς να συγκεντρώσω τις ταξιδιωτικές μου εντυπώσεις από τα ταξίδια μου στην σέρβικη πρωτεύουσα και στη συνέχεια να τις αποδώσω με τέτοιο τρόπο που να εξυπηρετεί, να προωθεί, αλλά και να ελέγχει διαρκώς, τη σχετική αφήγηση, την οποία είχα, από την πρώτη στιγμή που πάτησα το πόδι μου εκεί, μες στο κεφάλι μου ήδη, ας πούμε, σχηματίσει. Εννοείται πως υπάρχουνε πολλά μνημεία και αξιοθέατα, αναγνωρισμένα και μη, που, ενώ τα έψαξα, τα επισκέφτηκα, τα φωτογράφισα, ενδεχομένως ακόμα και να τα θαύμασα (αναφέρω ενδεικτικώς την Σχολή Καλών Τεχνών και τα πέριξ αυτής στέκια, τη γέφυρα Αδα/Ada, το Stealth στο Αεροπορικό Μουσείο), έμειναν εκτός των αποσπασμάτων μου, με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που παρέλειπα, εσκεμμένα ή μη, να τα αναφέρω, κάθε φορά που επέστρεφα και οι φίλοι με ρωτούσαν, «λοιπόν, τι λέει το Βελιγράδι;».

Με άλλα λόγια, και εντάξει, ας είμαστε ειλικρινείς, οι εντυπώσεις, όπως και όλα τα άλλα συναισθήματα, μπορεί κάποια στιγμή να γεννιούνται μέσα μας αντανakλαστικά, αυθόρμητα και ασυνείδητα, μπορεί να παραμένουν ένα υλικό μυστήριο και ακατέργαστο για όσο καιρό αρνούμαστε ή αποφεύγουμε να τις αποκωδικοποιήσουμε και προτιμάμε απλώς να τις απολαμβάνουμε (κάποιες φορές ίσως και να υποφέρουμε από αυτές), αλλά όταν κάποτε έρχεται η ώρα που πρέπει να τις βάλουμε σε μια έστω στοιχειώδη τάξη και να μιλήσουμε για αυτές, τότε η μονταζιέρα του μυαλού, αυτό που λέμε κριτική

ικανότητα, τους δίνει άλλες, πιο στοχευμένες, για να μην πω και στρατευμένες, διαστάσεις.

Από τη στιγμή που ξεκινάει η αφήγηση, το ρήμα εντυπωσιάζομαι περνάει στην ενεργητική φωνή και ο αφηγητής να δίνει τη μάχη για να εγκατασταθεί στη θέση του υποκειμένου του.

Κυκλοφορούν επίσης από τις Εκδόσεις Dreamtigers:

Κεντρική διάθεση: www.yannisadamis.com

Путовања је увек боље од задржавања у гостионици

Βόλος, Μάρτιος 2015

Στον Νεκτάριο

Για μια Χούφτα Δηνάρια © Dreamtigers, Γιάννης Αντάμης